

Kapetan Niko Duboković

(Povodom 60-godišnjice smrti)

Kap. Niko Duboković u 34 godini života u prijemu osnivanja »Narodne čitaonice« u Jelsi — prve na našim jadranskim otocima

Kap. Niko Duboković rođio se u Pitvama kod Jelse na otoku Hvaru 20. rujna 1834. Nakon svršene osnovne škole, niže i više gimnazije, a u želji da se posveti pomorstvu, pokao je u Trstu osnove pomorskog znanja kod Ivana Zečevića. Pripravničku praksu izvršio je na obiteljskim brodovima, a za kapetana duge plovidbe položio je ispit kod Pomorske vlade u Trstu 1875. godine. Tako u svojoj 23. godini postaje zapovjednik na obiteljskom barku »Genitor Nicolò«, koji nosi ime njegovog djeda. S ovim brodom plovio je Mediteranom i Atlantikom. Istakao se kao vrlo sposoban pomorski kapetan, a također kao trgovac i bio je posebno cijenjen kao vrstan nauticar, pa mu je Pomorska vlada u Trstu povjeravala kadete na njegov brod, da se usavrše pod njegovim rukovodstvom. Na brodu je imao knjižnicu a posjedovao je i klavir, na kojem je često svirao za vrijeme dugih putovanja.

Oženivši se u lipnju 1861. Margaritom Jakša iz Visa napušta more nakon dvanaest godina plovidbe da se posveti razvoju obiteljskog brodarstva, trgovini i gospodarstvu, pomagajući svome ocu Ivu pri radu.

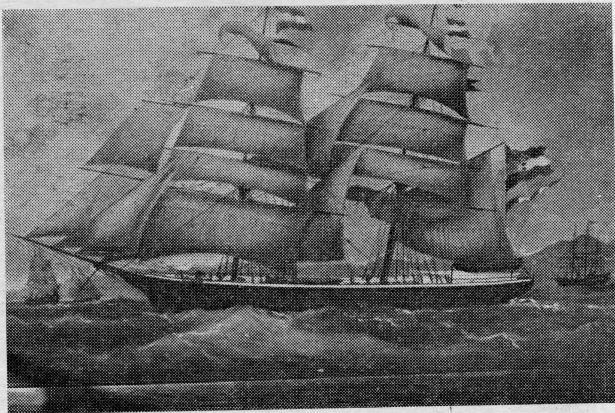
Nakon očeve smrti kap. Niko nastavio je njegov rad. Mudro upravljajući razvijao je svoje vlastito brodarstvo, trgovinu, gospodarstvo i lokalnu industriju. Oko 1850. godine jelšanska flota brojila je ukupno šest brodova duge i velike obalne plovidbe, a od tih su bark »Genitor Nicolò« i brik-skuner »Marietta« bili vlasništvo njegova oca. S ovim brodovima je doduše doživio neuspjeh, oba je jedrenjaka izgubio. Bark »Genitor Nicolò« potopio se s cijelom posadom u Biskaju 1865. godine pod zapovjedništvom Ivana Goića, a »Marietta« je stradala u Indijskom oceanu pod zapovjedništvom Vječeslava Kapona. Taj neuspjeh nije obeshrabrio kapetana Dubokovića. On je dalje obnavljao i povećavao vlastitu flotu, pa je 1871. godine posjedovao osam brodova duge i velike obalne plovidbe. To su bili: bark »Genitor Nicolò II« od 524 tone, brik »Gentor Mosè« od 370 tona, brik-skuner »Morieta D« od 220 tona, brik-skuner »Ar-ditto« od 143 tone, brik-skuner »Marietta« od 93 tone i tri pelaga »Madonna della Salute« od 50 tona, »II grande S. Giovanni« od 36 tona i »Gran Sultano« od 31 tone. i tri pelaga »Madonna della Salute« od 50 tona, »II

grande S. Giovanni« od 36 tona i »Gran Sultano« od 31 tone. Za ono doba dakle bio je vlasnik jednog od najvećih brodarskih poduzeća na našoj obali. Njegovi brodovi prevozili su terete ne samo po Jadranu i Mediteranu već i u Atlantiku, a zalazili su i u Indijski ocean. Bark »Genitor Nicolò II«, taj najveći brod kojega je Hvar imao od 1865., prevažao je putnike između Engleske i sjeverne Amerike.

Vinogradarstvo kao glavna privredna grana toga kraja, bila je primitivna i prepuštena sama sebi. Kap. Duboković tome je doskočio te je proizvodio kvalitetna vina, uveo oranje plugom te sagradio suvremeni podrum, a to je potaklo vinogradare da i oni slično urade. Vино iz svojega kraja izvezio je uzduž naše obale, a najviše u Trst i Pulu, a od 1874. godine kad je u Francuskoj filoksera uništila vinograde, otvorilo se u toj zemlji novo tržište, pa je Duboković sa svojim brodovima više puta prevezio domaće vino u Francusku. Naši otoci često su oskudijevali žitaricama, pa je kap. Niko svojim brodovima dovezio žitarice iz rumunjskih, ruskih crnomorskih luka, pa čak iz Amerike. Radi prerade žita sagradio je prvi parni mlin u Jelsi, a osnovao je i tvornicu tjestenine, te je tako opskrbljivao gotovo cijelu Dalmaciju brašnom i tjesteninom.

Naši krajevi su bili početkom XIX st. u teškom političkom, socijalnom i gospodarskom stanju. Četiri stoljeća mletačke vladavine su osiromašila gradsko stanovništvo, a seljaci su bili zavedeni i ovisni o gradskoj gospodi, te nijesu imali svoju slobodnu riječ a ni većeg imetka. Iza bljeska Napoleonove Italije i prvih pokušaja narodnog buđenja došlo je u drugoj polovici XIX stoljeća do narodnog pokreta. U tom pokretu Jelsa je prednjačila, oko 1848. godine imala je na primorju prvu narodnu općinu.

Kap. Niko Duboković odgajan u narodnom duhu, još od mladih dana stajao je na čelo narodnog pokreta, tako da su se jedino u Jelsi narodnjaci mogli slobodno kretati. U ožujku 1868. osnovao je »Narodnu čitaonicu«, prvu na jadranskim otocima. Ona je bila prijavljena kao zabavno-čitalačko društvo, a u stvari je bila političko središte narodnog pokreta i kulturnog rada, a njeni članovi su se borili protiv talijanstva na otocima srednje Dalmacije, a u nju bijahu učlanjeni pojedinci iz svih

Brik »GENITOR NICOLÒ« od 368 t. nosivosti. Građen u Korčuli 1853. Vlasnik: kap. Ivan Duboković. Brodom je od 1857. do 1862. zapovjedao sin vlasnika kap. Niko Duboković. Brod je kasnije u junu 1865. stradao sa cijelom posadom u Biskaju na putovanju iz Lisabona za Cardiff. Slika je rad V. Ivankovića, a vlasnost je dr Vice Dubokovića i nalazi se u obiteljskoj kući u Jelsi

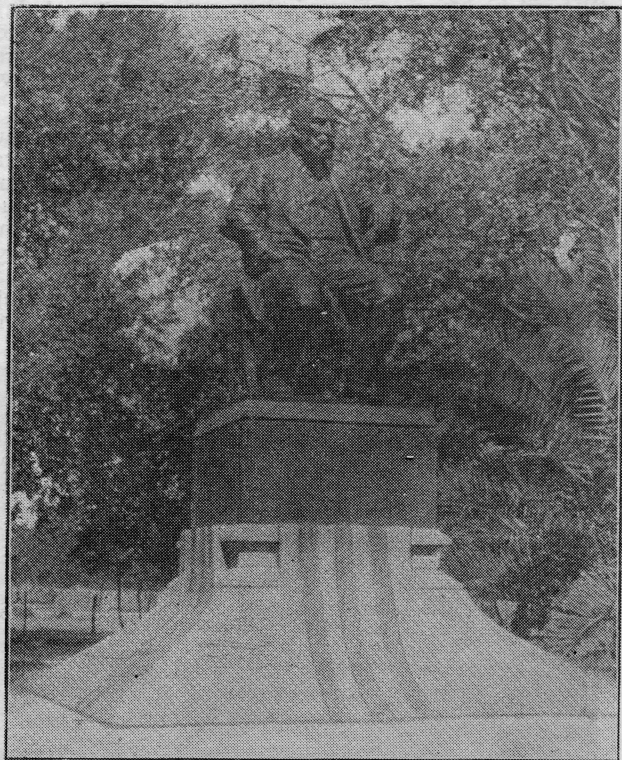
susjednih otoka. Njen rad nije izmakao oku autonomaša, pa je izazvao uzburu, budući da je shvaćena kao opasnost koja prijeti talijanskoj dominaciji. Talijanaši su stoga pravili sve moguće neprilike, optuživali članove čitonce austrijskim vlastima kao opasne za državni poredak zbog propagandne panslavenstva. »Narodna čitaonica« u Jelsi odigrala je stoga u ono doba značajnu ulogu na srednje dalmatinskim otocima u razvoju narodne svijesti.

Kao istaknuti i ugledni privrednik i značajni rodoljub te iste godine kap. Niko Duboković izabran je za načelnika općine Jelsa. On je tu dužnost uz kraće prekid obavljaao četrdeset i četiri godine do njegove smrti. Odlučno se prihvatao započetih javnih poslova oko izgradnje luke i unapređenja mjesta. Tako je južni jelšanski lukobran dovršen 1868. godine, a iste godine izvršen je i prvi iskop luke na potrebnu dubinu i nastavljena izgradnja drugih pobočnih operativnih obala, te se time osposobila luka za zaklon, privez i trgovačke operacije većih brodova. Ta izgradnja luke mnogo je doprinijela razvoju prometa. Zbog prijašnje močvare mjesto je bilo malarično, te da bi se tome došlo na kraj na mjestu močvare ureden je park, zasađeni borovi i palme i to je još i danas jedan od ljepših parkova u Dalmaciji. U to vrijeme sagrađene su mnoge javne zgrade »Općinski dom«, školska zgrada i dr. a pošumljena su okolna ogoljela brda. Razvilo se brodarstvo i ribarstvo, unapredovalo vinogradarstvo, obrt i trgovina, pa i lokalna industrija. Od nekadašnje močvare i malarične Jelse izložene bujicama s kopna i bez zaštićene luke izložene vjetru i valovima, postalo je sigurno sklonište brodovima s uredenom lukom i uređenim kućama. Nekadašnja opća bijeda, naročito naših otoka, uvjetovala je i u općini Jelsi nazadovanje i iseljavanje stanovništva tražeći bolje uvjete života, pa je u god. 1857. brojila 2.179 stanovnika. Zaslugom kap. Nika Dubokovića u Jelsi počinje ljepši život. Stanovnici se zadržavaju u zavičaju, jer im se

pruža mogućnost zarade. God. 1903. povišio se broj stanovnika na 3.930, što iznosi porast od 80%. Skoro se dakle udvostručilo, pa je Jelsa postala najnapučenija i najnaprednija općina na otocima srednje Dalmacije. Po ovome se najbolje vidi ekonomski napredak, a ujedno i blagostanje tog mjesta.

Kap. Niko Duboković dao je značajan doprinos narodnom preporodu Dalmacije. Usko je surađivao s glavnim vodama stranke Pavlinovićem, Biankinijem, Bulatom, a naročito s dubrovačkim političarima Vojnovićem i Klaićem. Kosta Vojnović u pismu od 30. XII 1874. među ostalim piše: »Glede politike Vi ste tako čedni, da ćete se puštiti na moje mnjenje, a ja cijenim da naš sabor s' Vami dobio bi odličnog zastupnika, poštovanog iskušanog u poslima poljodjelskim, obrtnim, pomorskim, i značajnog rodoljuba. Kad dođe vrijeme progovorićemo opširnije«. I zaista kao najpogodniju ličnost Narodna stranka za svog kandidata odredila je kap. Nika. U žestokoj predizbornoj borbi između narodnjaka i talijanaša u studenom 1876. pobijedio je kap. Niko Duboković, postavši zastupnik u Dalmatinskom saboru u Zadru triju srednje dalmatinskih otoka Hvara, Visa i Brača za period od 19 godina. Njegov protivnik autonomaske vođe u Dalmaciji dr. Luigi Lapenna, ugledni pravnik i odličan govornik izgubio je bitku. U ovoj borbi Narodna stranka izvojevala je pobjedu nad autonomasima i konačno su potisnuti Talijani na otocima srednje Dalmacije.

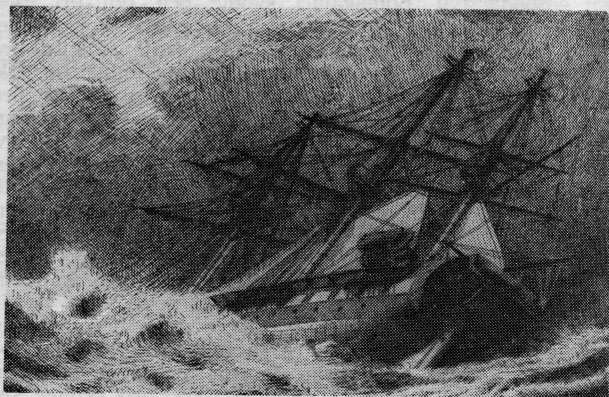
Istakavši se dugogodišnjim radom i ugledom u pokretu Narodnog preporoda, kada je došlo sjedinjenje rascjepane Narodne stranke Dalmacije. »U tome je naročito bio podržan od napredne grupe narodnjaka iz Dubrovnika na čelu sa Čingrijom, koji se zajedno sa kap. Nikom Dubokovićem odlučno suprotstavljao »klerikalnoj najezdi«, kako su obojica u međusobnom dopisivanju nazivali odstupanje nekih grupa od glavnih ciljeva Narodnog preporoda Dalmacije. Kap. Niko je posebno isticao Dubrovčane, a poslije njih otočane, kojima najviše... leži na srcu čast ovoga plemena i rado bi u isto vrijeme podići se materijalno...«, kako je pisao Tresić — Pavišiću 1907. g. Kap. Duboković je na skupštini koja je održana u travnju 1910. u Splitu, bio izabran za predsjednika, pa je tu dužnost vršio do smrti, uvijek dosljedan i neumoran u sprovođenju naprednog nacionalnog i gospodarskog programa. Odlučan je zagovornik pripajanja Dalmacije Hrvatskoj i do kraja života aktivan bio je u političkom i gospodarskom životu svoga kraja i pokrajine. Umro je 1912. godine u 78. godini života, ispunivši do kraja svoju rodoljubnu dužnost kao rodoljub i kulturni pionir.

SPOMENIK
KAP. N. DUBOKOVIĆU

OTKRIVEN

U JELSI, 9. RUJNA 1923.

Preslikano iz publ. »La mer«, Paris, izd. prije I svj. rata, godina nije označena. Grafika: »Brik u olujnom moru«